

جرم‌شناسی تطبیقی

مایداری در بزبکاری

در حقوق ایران و امریکا

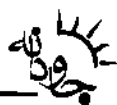
مؤلف

دکتر شادی عظیم‌زاده

با دیباچه دکتر شهلا معظمی

انتشارات جاودانه

سرشناسه	: عظیم‌زاده، شادی، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور	: جرم‌شناسی تطبیقی پایداری در بزهکاری در حقوق ایران و امریکا/ مؤلف: شادی عظیم‌زاده؛ دیباچه: شهلا معظمی
مشخصات نشر	: تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری	: ۴۸۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۱۲۰-۵
یادداشت	: کتابنامه.
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
موضوع	: بزهکاری، تحلیل - - ایران
موضوع	: بزهکاری، تحلیل - - ایالات متحده
موضوع	: جرم‌شناسی - - ایران
موضوع	: جرم‌شناسی - - ایالات متحده
موضوع	: جرم‌شناسی - - مطالعات تطبیقی
شناسه افزوده	: معظمی، شهلا، ۱۳۲۶-، مقدمه‌نویس
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۰ ع ۴۶ ب ۳۶ HV۷۹۳۶
رده‌بندی دیویی	: ۳۴۶/۰۴۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۵۰۲۶۱۴

عنوان کتاب: جرم‌شناسی تطبیقی پایداری در بزهکاری در حقوق ایران و امریکا
 مؤلف: دکتر شادی عظیم‌زاده
 ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل
 ناظر فنی: امین لشکری
 نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۰
 قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۹۰۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۱۲۰-۵

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۶۱۱۵-۹ ۶۶۴۹۵۲۷۵
<http://www.junglepub.org>
 email:// Info@junglepub.org ۰۳۱۱-۳۲۰۵۰۶۷، ۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

دیباچه

بحران بزهکاری نوجوانان و تداوم رفتارهای مجرمانه‌ی آنان تا بزرگسالی از جمله مشکلاتی است که جوامع را بر آن داشته تا به مقابله با بحرانی در نظام عدالت کیفری اقدام نمایند که در رفتارهای ضداجتماعی زود هنگام کودکان و نوجوانان ریشه دارد. بحرانی که نادیده گرفتن آن بستر تبدیل بزهکاران و نوجوانان امروز به بزهکاران پایدار فردا را فراهم خواهد ساخت.

«پایداری در بزهکاری» هرگونه پافشاری و اصرار بر رفتار مجرمانه، علیرغم سرکوب و مجازات مجرم است. پدیده پایداری نشانه‌ای از حالت خطرناک فروکش نکرده فرد و ناتوانی نظام عدالت کیفری در مهار و کنترل بزهکاران است. افزایش نرخ جرایم جدی و خطرناک به‌ویژه افزایش آمار بزهکاری مجرمین سابقه‌دار نه تنها نظام عدالت کیفری را با بحران مواجه نموده، بلکه امنیت جامعه را با خطر جدی روبه‌رو ساخته است. بسیاری از پژوهشگران تلاش کرده‌اند به ویژگی‌های بزهکاران پی ببرند و تحولات رفتاری ایشان را در طول زمان و در روند زندگی شناسایی کنند.

از جمله شلدون و الینور گلوک (Sheldon & Eleanor Glueck) در سال ۱۹۳۰ در مجموعه‌ای از مطالعات پژوهشی «مسیر زندگی بزهکاران شناخته شده را برای تشخیص عوامل پیش‌بینی‌کننده‌ی اصرار بر رفتارهای بزهکارانه» پی‌گیری کردند و پژوهشی در مورد «چرخه زندگی حرفه‌های بزهکارانه» را رواج دادند. پژوهش گلوک‌ها پیش درآمد تلاش‌های بعدی برای توصیف فرایند تخلف مزمن و ارتکاب جرایم به‌طور حرفه‌ای شد. هدف گلوک‌ها یافتن پاسخی برای این پرسش بود که چرا اغلب نوجوانان با افزایش سن دست از تخلف برمی‌دارند، اما گروه نسبتاً کوچکی که قانون‌شکنی را در سن کم آغاز می‌کنند تا بزرگسالی به میزان بالایی مرتکب جرم می‌شوند؟

علاقه رایج نسبت به حرفه بزهکارانه، سبب کشف تخلف مزمن در دهه ۱۹۷۰ شد. به نظر بلومستین (Blumstein) هرکدام از مجرمین در تکرار و مدت انجام عمل جنایی با یکدیگر تفاوت زیادی دارند. بدین ترتیب که اشخاصی وجود دارند که در سرتاسر زندگی خود تنها مرتکب یک جرم می‌شوند و پس از دستگیری و مجازات هرگز مرتکب جرمی نمی‌شوند و از رفتار ضداجتماعی خود دست می‌کشند. اما برخی دیگر مرتکب جرایم جدی و خطرناک با میزان بالا در یک مدت زمان طولانی می‌شوند بدون آنکه مجازات تأثیری در بازداشتن آنها از ارتکاب مجدد جرم داشته باشد. این گروه از بزهکاران که قانون‌شکنی را از سن کم آغاز می‌کنند (شروع زود هنگام) و با پایداری و اصرار، به

ارتکاب جرم ادامه می‌دهند و تحت عناوین «مجرمان مزمن»، «مجرمان حرفه‌ای»، «مجرمان به عادت»، «مجرمان همیشگی» و شناخته می‌شوند.

تحقیقات ارزشمند دیگری که توسط جرم‌شناسان ماروین ولفگانگ (Marvin, Wolfgang) و همکاران وی در دانشگاه پنسیلوانیا و پس از آن فارینگتون (Farrington) در دانشگاه کمبریج صورت گرفت تأثیری عمیق بر سیاستگذاری نظام عدالت کیفری جهت طرح‌ریزی برنامه‌هایی برای تشخیص زود هنگام خطر تکرار جرم مجرمین و پیشگیری از ارتکاب جرایم بعدی آنان داشته است. همچنین مفهوم «مجرم مزمن» با تأثیر بر عملیات روزمره نظام عدالت کیفری باعث تقویت موضع سیاستگذاران محافظه‌کار گردید که خواهان رهیافتی سختگیرانه به‌ویژه در مورد بزهکاری جوانان بودند. آنها معتقدند اگر چه ممکن است بازداشت تمام متخلفان جوان که مسئول بخش عمده‌ای از جرایم هستند، بی‌فایده، ظالمانه و پرخرج به نظر برسد، اما زندانی کردن این عده معدود از مجرمان مزمن هم عملی است و هم از نظر اقتصادی معقول است. این دیدگاه منجر به اتخاذ مدیریت و یا فرهنگ کنترل خطر و تدوین قوانین سختگیرانه در زمینه مجازات مجرمین خطرناک تکرارکننده جرم در بسیاری از کشورها از جمله آمریکا و ایران شده است.

خانم شادی عظیم‌زاده در نوشتار حاضر «پدیده پایداری در بزهکاری» را با قلمی شیوا در سه بخش بررسی و تحلیل نموده است. در بخش نخست این تحقیق؛ شناخت پدیده پایداری و مقابله با آن در نظام عدالت کیفری ایران و ایالات متحده آمریکا، در بخش دوم؛ پدیده پایداری از منظر رهیافت‌های جرم‌شناختی و در بخش سوم؛ پدیده پایداری در بوته عمل و تجربه مورد ارزیابی قرار گرفته است و در نهایت به ارائه نتیجه‌ای کاربردی و عملی منجر گردیده است.

مطالعه این اثر که از جهت محتوای علمی و نظری و به‌ویژه به واسطه شیوه نگارش درخور توجه و ارزشمند می‌باشد به دانشجویان، حقوق‌دانان و سیاست‌گذاران نظام عدالت کیفری توصیه می‌گردد.

شهلا معظمی

مؤسسه تحقیقات حقوق جزا و جرم‌شناسی
دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

پاییز ۱۳۹۰

بسمه تعالی

تقدیر و تشکر

به یاد، ستایش و سپاس از یگانه پروردگار حکیم و شفیع و فاتح فکرت

«با سپاس فراوان از اساتید ارجمند؛ جناب آقای دکتر محمد آشوری، سرکار خانم دکتر شهلا معظمی و جناب آقای دکتر محسن رهامی که، اگر مساعدت‌های بی شائبه و الطاف بی انتهای ایشان نبود، بی‌تردید مجموعه‌ی پیش رو با نواقص بیشتر و نقاط قوت کمتر ارائه می‌شد و صد البته که آموزه‌های علمی خود را مرهون محبت این بزرگواران دانسته و ارادتمندانه سر تعظیم در برابر ایشان فرود می‌آورم و همچنین بر خود لازم می‌دانم تا از اساتید محترم؛ شادروان جناب آقای دکتر ابوالقاسم گرجی، جناب آقای دکتر علی آزمایش، جناب آقای دکتر حسین آقایی‌نیا و جناب آقای دکتر ایرج گلدوزیان تقدیر و سپاس بی‌کران خود را به جا آورم که هرچه آموخته‌ام، در سایه مکتب علمی ایشان بوده است.

در پایان صمیمانه‌ترین سپاس‌ها را نثار وجود پر محبت پدر و مادر فداکار و مهربانم می‌نمایم که بی‌حضور مؤثر و شایسته آنان و از خود گذشته‌گی‌های بی‌پایانشان، هرگز تا به این جا گام بر نمی‌داشتم.»

شادی عظیم‌زاده

پاییز ۱۳۹۰

چکیده فارسی

پایداری در پدیده بزهکاری، هرگونه مقاومت و پافشاری بزهکار بر رفتار مجرمانه، بعد یا در حین تحمل کیفر است که نشانه‌ای از حالت خطرناک فروکش نکرده‌ی او و ناتوانی نظام عدالت کیفری جهت بازداشتن بزهکار از بازگشت به چرخه بزهکاری است. امروزه بحران تبدیل شدن بزهکارانِ مزمنِ جوان و نوجوان به ابر بزهکاران، از اهمّ مسائلی است که نظام‌های عدالت کیفری آن را در قالب مدیریت خطر جرم، مورد توجه قرار داده‌اند و با برنامه و سازوکارهای گوناگون در سایه‌ی رهیافت‌های جرم‌شناسانه درصدد کنترل بحران‌ی شدن پایداری در پدیده بزهکاری می‌باشند.

این مجموعه در تلاش است تا با تبیین جرم‌شناسانه‌ی پایداری در پدیده بزهکاری و بررسی واکنش‌های دو نظام عدالت کیفری ایران و ایالات متحده آمریکا و همچنین با کنکاش در اطلاعات آماری و کاربردی از این دو نظام که هر کدام، هرچند در دو بستر اجتماعی و فرهنگی مختلف، اما در یک برنامه‌ی تقریباً مشابه در مسیر مقابله با پایداری در پدیده بزهکاری گام برداشت‌ه‌اند، بتواند در ارائه‌ی الگوی جرم‌شناسانه‌ی مفیدی جهت تبیین چرایی و چگونگی پدیدار شدن بزهکاری در این دو جامعه، توفیق حاصل نماید، الگویی که نظام عدالت کیفری را در جستن راهکاری مؤثر برای خروج از این بحران یاری سازد.

کلیدواژگان

پدیده پایداری در بزهکاری - بزهکار زودرس - بزهکار بالقوه پایدار - مدیریت خطر جرم - عدالت استحقاقی - عدالت سزادهنده‌ی توده‌گرایانه - جرم‌شناسی رشد - جرم‌شناسی ترکیبی - متغیر پیش‌بین و متغیر ملاک - معناداری آماری.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱
بخش اول، شناخت پدیده پایداری در بزهکاری و مقابله با آن در نظام عدالت کیفری.....	۱۵
فصل نخست: از ساختار پدیده پایداری در بزهکاری تا بحران وقوع آن.....	۱۷
مبحث نخست: شناخت مفهومی و تبیین گستره‌ی مفهومی پدیده پایداری در بزهکاری.....	۱۸
گفتار نخست: شناخت مفهومی.....	۱۹
گفتار دوم: تبیین گستره‌ی مفهومی پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۶
بند نخست: گونه‌های پایداری بر اساس نوع رفتار بزهکاران.....	۲۶
۱- پایداری عام در پدیده بزهکاری.....	۲۶
۲- پایداری خاص در پدیده بزهکاری.....	۲۷
بند دوم: گونه‌های پایداری بر اساس تجربه بزهکار پایدار.....	۲۷
۱- بزهکار مجرب.....	۲۸
۲- بزهکار پیشه‌ای یا حرفه‌ای.....	۲۸
بند سوم: گونه‌های پایداری بر اساس حالت خطرناک بزهکار پایدار.....	۳۰
۱- بزهکار مزمن.....	۳۰
۲- بزهکار به عادت.....	۳۲
۳- بزهکار سرسخت یا مُصتر.....	۳۴
۴- بزهکار تکرار کننده‌ی خطرناک.....	۳۴
بند چهارم: گونه‌های پایداری بر اساس فاصله‌ی زمانی ارتکاب دوباره‌ی جرم.....	۳۵
۱- پایداری دائم.....	۳۶
۲- پایداری موقت.....	۳۶
بند پنجم: گونه‌های پایداری بر اساس معیارهای نظام عدالت کیفری.....	۳۷
۱- بازداشت مجدد.....	۳۷
۲- محکومیت مجدد.....	۳۸

۳۹	۳- حبس مجدد.....
۴۰	مبحث دوم: پدیده پایداری در بزهکاری؛ بحرانی در نظام عدالت کیفری.....
۴۱	گفتار نخست: شناخت بحران پدیده پایداری در بزهکاری.....
۴۲	بند نخست: مؤلفه‌های خطر در بحران پایداری بزهکاری جوانان.....
۴۶	بند دوم: از بزهکار زودرس تا بزهکار پایدار.....
	گفتار دوم: ضرورت عملکرد نهادهای نظام عدالت کیفری در برابر بحران بزهکاری
۴۹	پایدار.....
۵۰	بند نخست: پیشگیری زودهنگام از پدیده پایداری در بزهکاری.....
۵۵	بند دوم: ضرورت پاسخگویی کارآمد در برابر بزهکاران در معرض پایداری.....
	فصل دوم: روند تحولات تاریخی واکنش نظام عدالت کیفری در برابر پدیده پایداری
۶۱	در بزهکاری.....
۶۲	مبحث نخست: از عدالت سزادهنده تا اثباتی‌گری بزهکار مدار.....
۶۳	گفتار نخست: رویکرد سزادهنده در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....
۶۴	بند نخست: انتقام‌جویی و سزادهی غیرپیامدگرا.....
۶۷	بند دوم: سودمندی کیفر و فایده‌گرایی پیامدگرا.....
۷۱	گفتار دوم: رویکرد اثباتی‌گرا در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....
۷۲	بند نخست: اثباتی‌گری بزهکار مدار.....
۷۶	بند دوم: از آموزه‌های التقاطی تا اقتدارگرایی فراگیر.....
۷۹	مبحث دوم: از بازاجتماعی‌سازی تا بازگشت به عدالت استحقاقی.....
۸۰	گفتار نخست: رویکرد اصلاح و درمان در برابر پایداری در بزهکاری.....
۸۱	بند نخست: بازسازگاری اجتماعی، اصلاح و درمان.....
۸۶	بند دوم: شکست رویکرد اصلاح و درمان.....
۹۱	گفتار دوم: رهیافت نئوکلاسیسم نو اندیشیده در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....
۹۲	بند نخست: بازگشت به عدالت استحقاقی.....
۹۷	بند دوم: مدیریت خطر در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....
	فصل سوم: پدیده پایداری در بزهکاری در چالش با نظام‌های عدالت کیفری
۱۰۰	ایران و آمریکا.....

مبحث نخست: رویکرد نظام عدالت کیفری ایران بر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۱۰۱
گفتار نخست: مبانی شناخت پدیده پایداری در بزهکاری در ایران.....	۱۰۳
گفتار دوم: راهبردهای مقابله با پدیده پایداری در بزهکاری در ایران.....	۱۱۴
بند نخست: رویکرد سزادهنده و استحقاقی.....	۱۱۴
بند دوم: رویکرد اصلاح، تربیت و درمان.....	۱۲۱
مبحث دوم: رویکرد نظام عدالت کیفری آمریکا بر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۱۳۰
گفتار نخست: مبانی شناخت پدیده پایداری در بزهکاری در آمریکا.....	۱۳۳
گفتار دوم: راهبردهای مقابله با پدیده پایداری در بزهکاری در آمریکا.....	۱۳۹
بند نخست: رویکرد سزادهنده و استحقاقی.....	۱۴۱
بند دوم: رویکرد اصلاح، تربیت و درمان.....	۱۴۶
نتیجه‌گیری بخش نخست.....	۱۵۴
بخش ۲. پدیده پایداری در بزهکاری در آیین رهیافت‌های جرم‌شناختی.....	۱۵۷
فصل نخست: رهیافت‌های فرآیندی.....	۱۶۰
مبحث نخست: رهیافت‌های مبتنی بر سطوح فردی.....	۱۶۱
گفتار نخست: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو رهیافت‌های اثباتی‌گری.....	۱۶۳
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۱۶۴
بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۱۷۱
گفتار دوم: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو رهیافت گزینش عقلانی.....	۱۷۵
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۱۷۵
بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۱۸۱
مبحث دوم: رهیافت‌های مبتنی بر سطوح موقعیتی.....	۱۸۵
گفتار نخست: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو رهیافت‌های یادگیری اجتماعی، معاشرت و تقویت ترجیحی.....	۱۸۶
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۱۸۷
بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۱۸۹
گفتار دوم: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو رهیافت‌های کنترل اجتماعی.....	۱۹۴
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۱۹۴

بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۱۹۸
گفتار سوم: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو رهیافت‌های برچسب‌زنی.....	۲۰۱
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۰۲
بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۰۵
فصل دوم: رهیافت‌های ساختاری.....	۲۱۰
مبحث نخست: رهیافت‌های مبتنی بر فشار اجتماعی.....	۲۱۱
گفتار نخست: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو تعامل فرصت و جرم	
(فرصت‌های مجرمانه).....	۲۱۲
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۱۴
بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۱۷
گفتار دوم: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو تعامل فرهنگ و جرم	
(خرده فرهنگ‌های مجرمانه).....	۲۲۰
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۲۱
بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۲۴
مبحث دوم: رهیافت‌های مبتنی بر تضاد اجتماعی.....	۲۲۸
گفتار نخست: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو رهیافت‌های مارکسیسم و سایر	
نگرش‌های انتقادی.....	۲۲۹
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۳۰
بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۳۵
گفتار دوم: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو رهیافت فمینیسم.....	۲۳۸
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۳۹
بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۴۳
فصل سوم: رهیافت‌های نوین جرم‌شناسی.....	۲۴۹
مبحث نخست: رهیافت‌های رشدنگر نو پدیدار.....	۲۵۰
گفتار نخست: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو رهیافت الگوی رشد	
مجرمانه بر مبنای سن.....	۲۵۱
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۵۲

بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۵۷
گفتار دوم: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو رهیافت روند حیات مجرمانه.....	۲۶۰
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۶۱
بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۶۷
مبحث دوم: رهیافت‌های ترکیبی نو پدیدار.....	۲۷۲
گفتار نخست: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو رهیافت‌های الیوت و بریث ویت.....	۲۷۳
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۷۳
بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۷۸
گفتار دوم: پدیده پایداری در بزهکاری در پرتو سایر رهیافت‌های ترکیبی.....	۲۸۳
بند نخست: تبیین پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۸۴
بند دوم: رویارویی در برابر پدیده پایداری در بزهکاری.....	۲۸۹
نتیجه‌گیری بخش دوم.....	۲۹۴
بخش ۳. پدیده پایداری در بزهکاری در بوته عمل و تجربه.....	۲۹۹
فصل نخست: مطالعه پایداری در پدیده بزهکاری در ایالات متحده آمریکا.....	۳۰۲
مبحث نخست: بررسی پایداری در پدیده بزهکاری در آمارهای رسمی نظام	
عدالت کیفری آمریکا.....	۳۰۳
گفتار نخست: آمارهای رسمی (ایالتی - فدرالی) از نهاد عدالت کیفری آمریکا.....	۳۰۵
گفتار دوم: آمارهای رسمی از نهادهای عدالت کیفری ایالات واشنگتن،	
ایندیانا و کانکتی کات.....	۳۱۶
بند نخست: ایالت واشنگتن.....	۳۱۶
بند دوم: ایالت ایندیانا.....	۳۲۸
بند سوم: ایالت کانکتی کات.....	۳۳۲
مبحث دوم: بررسی پایداری در پدیده بزهکاری در پژوهش‌های علمی - آماری در	
برخی از ایالات آمریکا.....	۳۳۸
گفتار نخست: پژوهش‌های مبتنی بر اثرگذاری واکنش‌های نظام عدالت کیفری.....	۳۳۹
بند نخست: پژوهش «تکرار جرم؛ اثر حبس و طول مدت آن».....	۳۴۰
بند دوم: پژوهش «تکرار جرم زندانیان محبوس در زندان‌های فوق	
امنیتی واشنگتن».....	۳۴۳

بند سوم: پژوهش «تحلیل‌های آماری فاکتورهای خطر در تکرار جرم‌های مربوط به	
کودک آزاری، مسامحه و غفلت نسبت به کودکان».....	۳۴۸
بند چهارم: پژوهش نهاد Weed and Seed مبنی بر بررسی بازگشت مجدد زندانی	
به نهادهای سالب آزادی.....	۳۴۹
گفتار دوم: پژوهش‌های مبتنی بر اثرگذاری متغیرهای فردی و اجتماعی.....	۳۵۱
بند نخست: پژوهش تأثیر غلقه‌های اجتماعی بر تکرار جرم.....	۳۵۲
بند دوم: پژوهش «مؤلفه‌های مربوط به تکرار جرم در میان بزهکاران مبتلا به	
بیماری‌های روحی».....	۳۵۶
فصل دوم: مطالعه پایداری در پدیده بزهکاری در جامعه‌ی آماری‌ای از ایران.....	۳۶۱
مبحث نخست: معرفی پژوهش و توصیف داده‌ها.....	۳۶۲
گفتار نخست: معرفی پژوهش.....	۳۶۳
بند نخست: معرفی متغیرها.....	۳۶۳
بند دوم: معرفی جامعه آماری و روش پژوهش.....	۳۶۵
گفتار دوم: توصیف داده‌ها و تعیین میزان معناداری.....	۳۶۸
مبحث دوم: تجزیه و تحلیل یافته‌ها در احتمال پیش‌بینی تکرار جرم.....	۴۰۵
نتیجه‌گیری بخش سوم.....	۴۲۰
نتیجه‌گیری.....	۴۲۵
پیشنهادها.....	۴۴۷
فهرست منابع.....	۴۵۵
اول: منابع فارسی.....	۴۵۵
الف) کتاب‌های فارسی.....	۴۵۵
ب) مقاله‌ها و پایان‌نامه‌های فارسی.....	۴۵۹
ج) تقریرات و جزوات درسی.....	۴۶۰
دوم: منابع انگلیسی.....	۴۶۲
الف) کتاب‌های انگلیسی.....	۴۶۲
ب) مقاله‌های انگلیسی.....	۴۶۶
ج) منابع اینترنتی.....	۴۶۸

مقدمه

مبارزه با رفتارهای کژروانه و تلاش برای واکنش‌های ضداجتماعی از دیرباز تا کنون در رئوس اهداف نظام‌های عدالت کیفری در جوامع مختلف قرار گرفته است، مبارزه‌ای که مدت‌ها با رنگی از انتقام‌جویی و وجهی کیفرمآبانه پی گرفته شد و در آن هدفی جز حمایت از جامعه، از طریق سرکوب و سزادهی بزهکار، حائز اهمیت نبود. اما مبارزه‌ی علمی با پدیده بزهکاری، مبارزه‌ای مبتنی بر سازوکارهای اندیشیده و اتخاذ برنامه‌هایی از پیش تعیین شده، به ویژه از اوایل قرن بیستم میلادی و با گسترش علم‌گرایی در پدیده‌های اجتماعی، مورد توجه دست‌اندرکاران عدالت کیفری قرار گرفت و از آن زمان به بعد بود که شناخت بزهکاری، چرایی و چگونگی وقوع آن و متعاقباً دست‌یابی به روش‌های رویارویی با جرم مبتنی بر یافته‌های علمی جرم‌شناسانه، به عنوان ضرورتی انکارناپذیر مطرح شد. ضرورتی که بی آن، نظام عدالت کیفری قادر به اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌های مدیریتی خود در مقابله با بزهکاران نخواهد بود. این مهم در طی قرن بیستم با طرح و به‌بوته‌ی آزمون‌گذاردن رهیافت‌های گوناگون علم جرم‌شناسی به چالش کشیده شد، اما نتوانست در کاهش بزهکاری نقشی مفید را ایفا نماید تا آنجا که به تدریج در کنار بحث مقابله با بزهکاری، مسأله‌ی رویارویی با پدیده‌هایی چون تکرار جرم، پافشاری بر بزه و آنچه که در نگاهی وسیع‌تر عنوان «پایداری در بزهکاری» را با زیر مجموعه‌های گوناگونی از اِزمان بزه به خود اختصاص می‌داد، ذهن اندیشمندان جرم‌شناس و دست‌اندرکاران نظام عدالت کیفری را مشغول نمود. این مشغله‌ی نوین ذهنی، مطالعات علمی و تجربه‌ی آزمون‌های عملی تازه‌ای را می‌طلبید که بتواند به نتیجه‌ای مثبت در باب بزهکاری و پایداری در آن منتهی شود. بی‌تردید انتظار نمی‌رفت که این تلاش‌های علمی قادر به ارائه‌ی راهکاری جهت به صفر رساندن میزان تکرار جرم

و بزهکاری‌های مزمن باشند، اما توقع آن وجود داشت که بتوان از تبدیل شدن پایداری در بزهکاری به بحرانی خطرناک و غیرقابل مقاومت در جامعه بازداري نمود.

در سه دهه‌ی اخیر تحت تأثیر برخی از وقایع ناگوار جنایی و با هدف مبارزه با تکرار جرم، موضوعاتی چون؛ مدیریت ریسک تکرار جرم در چهارچوب نظام عدالت کیفری، کنارگذاشتن اصلاح بزهکاران مکرر و احیای کارکرد طرد و توان گیری از بزهکاران، به عنوان یکی از مهم‌ترین اولویت‌ها و جهت‌گیری‌های سیاست جنایی مطرح شد، که به ویژه توأم با افول فلسفه‌ی درمان و بازپروری و هم زمان با بازگشت به الگوی فایده‌گرایی کیفر، برنامه‌های سخت‌گیرانه نسبت به بزهکاران مکرر، در بسیاری از نظام‌های عدالت کیفری از جمله ایالات متحده آمریکا به عنوان سازوکار مقابله با پایداری در بزهکاری مورد استفاده قرار گرفت.^۱

تشدید مجازات بزهکاران تکرارکننده و مزمن خطرناک که گویی عادی‌ترین و بدیهی‌ترین واکنش در برابر امواج بزهکاری مجدد است، با اندیشه‌های مبتنی بر این آرمان که «مجازات بیشتر، تکرار جرم کمتر را به همراه می‌آورد»^۲، نه تنها از دوره‌های کلاسیک به اجرا گذارده شد، بلکه بعد از شکست اندیشه‌های بازپروری و با رویکرد مجدد نظام‌های کیفری به آنچه که آن را نوکلاسیسم بازاندیشیده نامیدند، پی گرفته شد. اما چنین رویکردهای سزادهنده نیز نتوانستند بحران ناشی از حضور بزهکاران خطرناک و پایدار در جامعه را بکاهند و یا آنکه آمار بزهکاران پایدار را به حدی کمتر از قبل برسانند.

سازوکارهای مربوط به روش‌های تشدید کیفر و برنامه‌های ناشی از سخت‌گیری بر بزهکاران تکرار کننده، شاید در ظاهر قادر بودند تا احساس ناامنی شهروندان را نسبت به خطر بزهکاران سابقه‌دار کم‌رنگ نموده و نظام عدالت کیفری را از فشار افکار عمومی

۱- ابراهیمی، شهرام (۱۳۸۷) مقاله «ارزیابی تحولات اخیر سیاست کیفری در قبال بزهکاران مزمن در پرتو موازین حقوق بشر (از مراقبت و تنبیه تا تنبیه و مراقبت)»، از: پیشگیری از تکرار جرم و بزه‌دیدگی (مجموعه مقالات نخستین همایش پیشگیری از جرم)، به کوشش گروهی از اساتید، دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا، انتشارات معاونت آموزش ناجا، ص ۲۴.

۲- غلامی، حسین (۱۳۸۷)، «تکرار جرم: بررسی حقوقی و جرم‌شناختی»، نشر میزان، چاپ دوم، ص ۱۷.

رهایی دهند، اما به دلیل شتاب‌زدگی در اجرا و اعمال تدابیری که عاری از هرگونه پیامدگرایی بودند، به نتایج مثبت منتهی نشدند.

در این اثنا آنچه که از هزاره‌ی دوم مورد توجه‌ی جرم‌شناسان واقع شد؛ دستیابی به راهکارهای مفیدی برای نظام عدالت کیفری جهت خروج از بحران بزهکاری پایدار بود که نه صرفاً بر اصلاح و درمان پافشاری کند و نه مطلقاً با دیدی توده‌گرایانه خواهان حذف و طرد و سزادهی به بزهکاران سابقه‌دار و تکرار کننده باشد، بلکه توانایی دستیابی به سازوکارهایی را داشته باشد که در وهله‌ی نخست از پایدار شدن بزهکاری در بزهکاران پیش‌رس جوان پیشگیری نماید و سپس با کاهش آثار منفی کیفرهایی چون حبس، ارتقاء فرآیندهای هم‌نوآوری و بازاجتماعی کردن بزهکاران وارد شده به چرخه‌ی نظام عدالت کیفری، از سقوط مجدد آنان در وادی بزهکاری، به نحوی مطلوب جلوگیری نماید. تدابیری که به جای هویت بخشی منفی به بزهکار، به تقویت حس مسئولیت‌پذیری، رشد و تحول شخصیت و عزت نفس او منجر شده و با هم‌نوآوری بزهکار با جامعه، قادر باشند تا بازگشت به بزهکاری را متوقف کرده یا آن را به حداقل رسانند.^۱

از این‌رو شناخت «پدیده پایداری در بزهکاری» و ابهام‌زدایی از اینکه آیا پایداری و مقاومت در بزه منحصرأ در مفهوم تکرار جرم قرار می‌گیرد یا آنکه می‌توان هر نوع اِزمان، اصرار و پافشاری بر ارتکاب جرم و حرفه‌ای‌گری در رفتارها و فنون ارتکاب بزهکاری را نیز در گستره‌ی پایداری قرار داد و اینکه مقابله با این پدیده‌ها مستلزم چه نوع برخوردی در نظام عدالت کیفری خواهد بود، اموری است که امروزه در مطالعات و بررسی‌های جرم‌شناختی مورد توجه قرار گرفته‌اند. زیرا که شناخت پایداری در بزه و سپس دستیابی به یک تحلیل صحیح و کاربردی سبب شناختی می‌تواند نهایتاً در دستیابی به برنامه‌های مبارزه با بحران بزهکاری پایدار مفید فایده قرار گیرد. این مطالعات هم از طریق نظریه شناختی علمی و هم از طریق مطالعات میدانی و بررسی‌های کمی و کیفی بزهکاران پایدار، جرم‌شناسان را به مؤلفه‌های تعیین‌کننده‌ی خواهد رساند که نقش متغیرهای پیش‌بین تکرار جرم را ایفا نموده و پژوهشگران را یاری می‌رساند تا

۱- احمدی، احمد. (۱۳۸۷). مقاله «نقش کیفر خدمات عام المنفعه در پیشگیری از تکرار جرم». از؛ پیشگیری از تکرار

جرم و بزه‌پدگی (مجموعه مقالات نخستین همایش پیشگیری از جرم). پیشین، ص ۶۳.

بر اساس متغیرهایی از این دست، نه تنها به شناخت جامعی از پدیده‌ی مورد بحث دست یابند بلکه با اطمینان و توانایی بیشتر قادر به تحلیل کمی‌ها و کاستی‌های نظام عدالت کیفری شده و پیشنهادهایی کارآمدتر را جهت مدیریت بحران به دست‌اندرکاران نظام عدالت کیفری ارائه دهند.

فروض حائز اهمیتی هم‌چون اینکه؛ مردان بیش از زنان، جوانان بیش از بزرگسالان، طبقات فرودست بیش از طبقات فرادست، معتادان و مبتلایان به اختلال‌های رفتاری و شخصیتی بیش از افراد سالم، در صورت ارتکاب بزهکاری بار نخست و تجربه‌ی ورود به برنامه‌های نظام عدالت کیفری، احتمال تکرار و بازگشت به رفتارهای مجرمانه را دارند و می‌توانند با باقی ماندن در مسیر بزه به بزهکاران خطرناک، سابقه‌دار و حرفه‌ای تبدیل گردند، تنها با مطالعات علمی و از بطن تحلیل‌های آماری- توصیفی قابل ارزیابی خواهد بود.

طول مدت بزهکاری، شدت و خطرناکی جرم یا جرم‌های ارتكابی، تنوع در روش‌های ارتکاب و میزان سودمندی بزه برای بزهکار، همه از جمله مؤلفه‌هایی‌اند که تداوم بزهکاری را تسریع یا تضعیف خواهند نمود، اما شناسایی کمیت و کیفیت دقیق این مؤلفه‌ها و نحوه‌ی اثرگذاری‌های آنها در پس شناخت علمی بزهکاران پایدار و در پرتوی مطالعات و رهیافت‌های جرم‌شناسانه قابل تحصیل است، فرآیندی که در نهایت به ایجاد الگویی قابل اطمینان و کاربردی برای مقابله با بزهکاری پایدار منتهی می‌شود.

ضرورت پیشگیری از تبدیل شدن بزهکاران جوان و نوجوان پیش‌رسی که در معرض بسترهای جرم‌زا به سر می‌برند به بزهکارانی حرفه‌ای و مزمن، تعیین نواقص ساختاری یک جامعه که سهمی مهم از تقصیر را در پایدار شدن بزهکاری بزهکارانش بر دوش می‌کشد، ارزیابی خلاءها و برنامه‌های غیریپامدگرای یک نظام عدالت کیفری که با سازوکارهایی غیرمؤثر به مقابله با بزهکاران بالقوه پایدار برخاسته است و تلاش برای خروج از بحران یا مقابله با بحرانی شدن پدیده پایداری در بزهکاری در یک جامعه که به مفهوم قرار گرفتن آمار بزهکاران سابقه‌دار و خطرناک در سطحی نگران‌کننده از آمارها و ارقام عدالت کیفری باشد، همه مستلزم شناخت و درک گسترده‌ی پدیده پایداری در بزهکاری و دستیابی به یک تحلیل علت شناسانه‌ی قابل اطمینان است.

از این‌رو نوشتار پیش رو با عنوان «پدیده پایداری در بزهکاری (رویکردهای جرم‌شناختی بر گستره‌ی پدیده پایداری در بزهکاری با مطالعه‌ی تطبیقی در ایران و

آمریکا)، در مقام پاسخگویی به ضرورت‌های پیشین، به بررسی موضوع در سایه‌ی رهیافت‌های سبب‌شناسانه‌ی علمی پرداخته و برای تحصیل نتایجی کاربردی، یافته‌های جرم‌شناسانه‌ی مربوط به موضوع را در دو جامعه‌ی ایالات متحده آمریکا و ایران مورد بحث و تحلیل قرار می‌دهد و متعاقباً با به‌بوته‌ی آزمون‌گذاردن وضعیت بزهکاران پایدار در این جوامع، درصدد رسیدن به یک الگو یا رهیافت جرم‌شناسانه‌ی ویژه برمی‌آید.

این پژوهش با لحاظ ضرورت‌های مطروحه، اهداف ذیل را دنبال خواهد کرد:

۱- آشنایی با مفهوم پدیده پایداری در بزهکاری در گستره‌ای از انواع و اقسام رفتارهای مجرمانه که واجد وصفی از پایدار شدن بزهکاری و نشانه‌هایی از تمایل مستمر بزهکار بر بزه می‌باشند، آنچنان که بتوان از بطن این مفاهیم به حالت خطرناک، ظرفیت جنایی و استعداد بالقوه پایداری بزهکاری در بزهکاران متصف به این اوصاف پی برد.

۲- شناخت انواع برخوردهایی که از گذشته تا به امروز برای مقابله با پدیده پایداری در بزهکاری در نظام‌های گوناگون کیفری وجود داشته‌اند. در این میان تمرکز پژوهشگر، بر شناخت نظام عدالت کیفری ایران و ایالات متحده آمریکا می‌باشد با هدف مقایسه دو جامعه‌ای که هر چند از لحاظ فرهنگ، ارزش‌ها و ساختار اجتماعی حاکم با یکدیگر متفاوتند اما در سیاست جنایی مقابله با بزهکاران تکرار کننده تقریباً مسیری مشابه را در پیش گرفته‌اند.

۳- تحقق هدف دوم، فقط با شناخت سازوکارهای کیفری اتحادی در این دو نظام میسر نخواهد بود، بلکه این امر مستلزم دستیابی به یک رهیافت جرم‌شناختی خاص می‌باشد. بنابراین هدف سوم این پژوهش، مطالعه‌ی کامل و جامع کلیه‌ی رهیافت‌های مختلف جرم‌شناسانه از دیرباز تا کنون است که بر شناخت چرایی و چگونگی پایدار شدن وصف بزهکاری در بزهکاران بالقوه پایدار و همچنین در بزهکاران خطرناک و سابقه‌دار متمرکز بوده‌اند. از این‌رو برای تأمین هدف سوم، رهیافت‌های جرم‌شناسان در قالب رهیافت‌های فرآیندی، ساختاری و ترکیبی نوین در این مجموعه بررسی می‌شوند و فارغ از هرگونه جانبداری، تلاش خواهد شد تا اهمیت و جایگاه هر یک از این رهیافت‌ها، در سطوح مختلف علمی به تحلیل و چالش‌گذارده شود.

۴- و هدف آخر که در سایه‌ی اهداف پیشین تحقق می‌یابد، دستیابی به یک تحلیل جرم‌شناسانه‌ی خاص در مورد بزهکاران پایدار در ایران و آمریکا است، تحلیلی که در قالب یک الگو یا مدل قابل ارائه باشد و بتواند در آتی، محققان و پژوهشگران را برای ارتقاء الگوی به دست آمده و دست‌اندرکاران نظام عدالت کیفری را در به‌کارگیری و به فعلیت رساندن برنامه‌های پیشنهادی آن در سیاست جنایی مقابله با بزهکاران پایدار یاری رساند.

پژوهشگر برای تحقق اهداف مطالعه، سه پرسش اساسی را مطرح می‌سازد که در سه بخش این نوشتار برای پاسخگویی به پرسش‌های ذیل تلاش خواهد شد:

۱- آیا پدیده پایداری در بزهکاری به عنوان بحرانی خطرناک در جامعه می‌تواند در سایه‌ی نحوه‌ی عملکرد نظام عدالت کیفری حرکتی رو به رشد داشته باشد؟

۲- آیا سبب شناختی پدیده پایداری در بزهکاری در قالب یکی از رهیافت‌های جرم‌شناسانه، بطور جامع و کامل قابل تحلیل است یا آنکه تحلیل سبب شناسانه‌ی پدیده پایداری در بزهکاری مستلزم دست کشیدن از جرم‌شناسی‌های انحصارگرا و نائل شدن به چشم‌اندازهای ترکیبی و وسیع می‌باشد؟

۳- با لحاظ وجود بحران بزهکاری پایدار در جوامعی چون ایران و ایالات متحده، علل جرم‌شناسانه‌ی این پدیده در جوامع مذکور چیست و آیا می‌توان رهیافت‌های جرم‌شناختی تحلیل‌گر بزهکاری پایدار را در ایران و آمریکا، به یکدیگر شبیه دانست؟ و یا آنکه این دو الگوی تحلیلی کاملاً از یکدیگر متمایزند؟

این مجموعه، پاسخ پرسش‌های فوق را با سه فرضیه‌ی ذیل، به بوته آزمون و تحلیل خواهد گذارد:

۱- ساختار نظام عدالت کیفری و نحوه پاسخگویی جامعه به بزهکاران خطرناک و بزهکاران در معرض پایداری که احتمال بالقوه پایدار شدن یا تکرار جرم در آنان مشهود است، می‌تواند به‌طور مؤثری در فعلیت یافتن این احتمال نقش ایفا کند. به کار بردن واکنش‌های سزادهنده، تنبیهی و عاری از برنامه‌های اصلاح و درمان و خلاء اعمال سازوکارهای پیشگیری ثالث که با هدف ممانعت از تکرار جرم باید نهادینه شوند و صرف ناتوان‌سازی و دور کردن بزهکاران مذکور با کاربرد

افراطی مجازات حبس، از مهم‌ترین دلایل بحرانی شدن بزهکاری پایدار در یک جامعه تحت تأثیر عملکرد نظام کیفری آن، فرض می‌گردد.

۲- جرم‌شناسی انحصارگرا قادر به ارائه‌ی تحلیل‌های کاربردی سبب‌شناسانه نخواهد بود. از همین‌رو همان اندازه که بزهکاری و چرایی آن را نمی‌توان با اکتفا به یک رهیافت ویژه تحلیل کرد، پایداری در بزهکاری نیز مستلزم دستیابی به رهیافت‌های ترکیبی است که از ادغام چند نظریه شکل گرفته باشند. البته با دستیابی به این رهیافت‌های ترکیبی نیز فرض بر این است که نمی‌توان یک رهیافت ترکیبی معین را برای چرایی و چگونگی بزهکاری پایدار در تمام جوامع طرح نمود، زیرا که بزهکاری و پایداری در آن پدیده‌ای نسبی است که از زمان و مکان به زمان و مکان دیگر قابل تغییر است و از این‌رو باید در تلاش بود که دلایل پایدار شدن بزهکاری را برای هر جامعه‌ای متناسب با شرایط و کیفیات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و ایدئولوژیکی حاکم بر جامعه و در حرکتی همساز با زمان، در قالب رهیافت ترکیبی مختص همان جامعه ارائه داد.

۳- فرض آخر بر این است که جوامع ایرانی و آمریکایی هر چند از لحاظ ساختار اجتماعی با یکدیگر متفاوتند، اما به دلیل اینکه هر دو در نظام‌های عدالت کیفری خود کمابیش از روش‌های سزادهنده و تنبیهی برای مقابله با بزهکاران سابقه‌دار و خطرناک، سود می‌جویند و در هر دو نظام در سایه‌ی توده‌گرایی سیاست جنایی، پاسخ‌های ناتوان ساز و سالب آزادی در رأس قرار می‌گیرند، می‌توان به یک رهیافت مشترک دست یافت. همچنین در هر دو نظام به نظر می‌رسد که نظریه‌هایی چون گزینش عقلانی (بخصوص در جرم‌های مالی)، برچسب‌زنی و فشار اجتماعی در رأس این رهیافت ترکیبی باشند، مضاف بر این، مفروض آن است که رهیافت‌های ساختاری بیش از رهیافت‌های فرآیندی در تحلیل‌های جرم‌شناختی این پدیده مؤثر واقع شوند.

روش این مطالعه مبتنی بر دو نوع رویکرد تحقیقی است؛

از یک‌سو مطالعات مربوط به بخش‌های نخست و دوم این پژوهش که در سایه‌ی مباحث تئوریک و نظری تدوین شده‌اند، مبتنی‌اند بر روش توصیفی - تحلیلی اسنادی و کتابخانه‌ای که با استفاده از کتب، منابع فارسی، پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها، مقالات و مجلات

و همچنین با کمک منابع انگلیسی اعم از کتاب و مقاله و تحقیق‌های تحلیلی - آماری که غالباً اخذ شده از شبکه اینترنت هستند، گردآوری شده‌اند.

روش مطالعه در بخش سوم پژوهش به ویژه فصل مربوط به پایداری در بزهکاری در جامعه‌ی آماری ایران با روش میدانی و با تحلیل‌های آماری - توصیفی صورت گرفته است. در روش میدانی با گزینش یک جامعه آماری کوچک و با هدف تعیین مهم‌ترین عوامل پیش‌بین تکرار جرم، به تحلیل میزان اثرگذاری متغیرهای مستقل با استفاده از شاخص‌های آماری - توصیفی، آزمون‌های معناداری و پژوهش‌هایی از نوع همبستگی (غیرآزمایشی) پرداخته شد و در نهایت کلیه‌ی یافته‌ها با استفاده از کامپیوتر و نرم‌افزارهای آماری به ویژه نرم‌افزارهای SPSS(16.0) و STATISTICAL(8.0) در دو بخش روش‌های توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. داده‌های این مطالعه بر مبنای پرسشنامه‌های محقق ساخته با پاسخ‌های ثابت و از طریق چهره به چهره در مورد زنان و پرسشنامه‌های پستی در مورد مردان گردآوری شده‌اند که در سطوح مختلفی اعم از خانوادگی، اقتصادی، دوستان و هم‌آلان، زیستی و روانی و وضعیت کیفی، افراد موضوع تحقیق را که در قالب نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده‌اند، مورد پرسش قرار می‌دهد. روش آماری موجود در این نوشتار در مورد بزهکاران پایدار ایرانی، مطالعه پیگیرانه یا تکمیلی نیست زیرا بنابر موانع موجود در تحقیق امکان پیگیری بزهکاران در طی دوره‌ای حداقل به مدت سه سال وجود نداشته است. همچنین به دلیل فقدان آمار رسمی قابل دسترس در مورد تکرار جرم بزهکاران ایرانی، داده‌های خام و اولیه مبتنی بر منابع رسمی اطلاعاتی نبوده و در قالب پاسخ‌های خودسنجی کسب شده‌اند.

در فصل مربوط به اطلاعات آماری ایالات متحده آمریکا، این اطلاعات از دو طریق به دست آمده‌اند؛ دسته نخست اطلاعات رسمی مربوط به تکرار جرم بزهکاران آمریکایی است که از طریق منابع رسمی نهادهای آماری نظام عدالت کیفری آمریکا و اطلاعاتی که این نهادها به نحو قابل دسترس در سایت‌ها و شبکه‌های اینترنتی مخصوص خود قرار داده‌اند، جمع‌آوری و تدوین شده است. بخشی از این اطلاعات رسمی مربوط به آمار تکرار جرم در مورد کل بزهکاران آمریکایی است که از نهادهای ایالتی و فدرالی در طی سال‌های ۱۹۹۴ تا ۲۰۰۹ گردآوری و در آمارهای رسمی ثبت شده‌اند، بخشی دیگر از این

اطلاعات رسمی، مربوط به برخی از ایالات مهم آمریکا می‌باشند که به نحو گزینشی انتخاب شده‌اند، با لحاظ این امر که به دلیل تعدد ایالات در آمریکا و عدم امکان انعکاس تمام آن اطلاعات در نوشتار پیش رو، آمارهای رسمی تکرار جرم از ایالاتی چون واشنگتن، ایندیانا، کانکتی کات و کالیفرنیا در طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۹ مورد گزارش، مطالعه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

دسته دوم اطلاعات مربوط به بزهکاران پایدار آمریکایی را یافته‌های تحقیقات و پژوهش‌های آماری - تحلیلی محققان مستقل و مراکز تحقیقی دانشگاهی ایالات متحده تشکیل می‌دهد که صرفاً مبتنی بر ارائه‌ی ارقام رسمی نبوده و متغیرهای مؤثر در پایدار شدن بزهکاری را با روش‌های علمی در جوامع آماری کوچک از بزهکاران تکرار کننده با ایجاد محدودیت‌های مورد نظر محقق در جامعه آماری مورد مطالعه، بحث و بررسی کرده‌اند. برخی از این تحلیل‌های آماری که به عنوان مقاله‌ها و گزارش‌های مستقل در این نوشتار به آنها اشاره شده، در ایالاتی چون واشنگتن و تگزاس و غالباً در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۹ صورت گرفته و به چاپ رسیده‌اند.

دستیابی به اهداف این پژوهش با لحاظ تلاش پژوهشگر در به‌بوته‌ی آزمون گذاردن پرسش‌ها و اثبات یا رد فرضیات مطروحه به سهولت و به دور از هر نوع دشواری میسر نبود. بی‌تردید این پژوهش نیز همچون سایر تحقیقات علمی جرم‌شناختی موانعی بر سر راه داشته و پژوهشگر در سایه‌ی محدودیت‌های موجود، گاه عرصه را تنگ و دستیابی به نتایج قابل اطمینان را ناممکن می‌دیده است.

مهم‌ترین دشواری‌ها و موانع مربوط به پیشبرد پژوهش عبارت بودند از:

گسترده‌ی موضوع پژوهش از لحاظ وجود رهیافت‌های مختلف جرم‌شناسانه در موضوع مورد بررسی که پژوهشگر می‌بایست علاوه بر مطالعه و تعمق و تدقیق در همه‌ی آنها، موفق به ایجاد تعاملی بین علت‌شناختی جرم‌شناسانه با آثار رویکردهای موجود در ساختارهای نظام عدالت کیفری می‌گردید. آنچنان که در بخش نخست نوشتار، تمرکز اصلی پژوهشگر بر بررسی انواع ساختارهای عدالت کیفری از دیرباز تا کنون در برخورد با پایداری در بزهکاری قرار می‌گیرد و در بخش دوم، این تلاش معطوف به شناخت جرم‌شناسانه‌ای از موضوع مورد بررسی می‌شود تا در نهایت بتوان این گسترده‌ی موضوع را که از یک‌سو تا حدودی به مباحث کیفرشناسی مرتبط است و از

سوی دیگر در چالش با مباحث جرم‌شناسانه است، به یک همسویی و همسازگاری منتهی نمود.

اما عمده‌ی دشواری‌ها و موانع این تحقیق به بخش سوم نوشتار که مطالعات آماری و تحلیلی را به خود اختصاص داده است، مربوط می‌شود. وجود همین دوگانگی در مسیر پژوهش، یعنی بررسی نظری در کنار بررسی میدانی، اولین دشواری پیش روی پژوهشگر بود که با لحاظ ضیق زمانی، او را با محدودیت‌های زمانی جمع‌آوری اطلاعات نظری و سپس انجام تحقیقات میدانی روبه‌رو می‌ساخت. طبعاً اگر هدف پژوهشگر از ابتدا صرفاً انجام یک مطالعه‌ی نظری جرم‌شناسانه بود و یا صرفاً یک مطالعه‌ی میدانی را مدنظر قرار داده بود، این محدودیت‌ها کمتر وجود می‌داشت. اما اصرار پژوهشگر بر انجام یک مطالعه‌ی تا حد امکان جامع که ابتدا به تحلیل کامل جرم‌شناسانه‌ی موضوع پرداخته و سپس یافته‌های نظری خود را در قالب تحقیقات میدانی و مطالعه‌ی تحلیل‌های آماری به بوته آزمون گذارد، محدودیت‌ها و موانعی را موجب شد. از جمله‌ی این دشواری‌ها؛ عدم دسترسی به تحلیل‌های آماری ایالات متحده آمریکا بود که هر چند آمارهای رسمی به سهولت در دسترس و از شبکه‌های اینترنتی قابل اخذ بودند، اما هنگامی که نوبت به تحصیل تحلیل‌های آماری - توصیفی از جوامع آماری آمریکا رسید، دشواری‌ها بروز کردند. زیرا منبع قابل دسترس برای پژوهشگر - که در ایران ساکن بوده و فرصت و امکان دسترسی به کتابخانه‌های آمریکایی و منابعی از این دست را در اختیار نداشت - فقط شبکه‌های اطلاع‌رسانی مجازی بودند. کسب آمارهای تحلیلی منطبق با موضوع مورد بررسی، بخصوص مطالعه‌ی جرم‌شناسانه‌ی تأثیر متغیرهای گوناگون در پایداری شدن پدیده بزهکاری، در ایالات متحده، تا حدودی زمان‌بر و دشوار بود، بخصوص مطالعات آماری‌ای که حتی المقدور در پنج سال اخیر - با ویژگی‌های مورد نظر این پژوهش - صورت گرفته باشند.

بخش دیگری از این دشواری‌ها مربوط به جمع‌آوری اطلاعات و انجام تحقیقات میدانی در ایران می‌شد؛ عدم دسترسی به اطلاعات رسمی در مورد بزهکاران تکرار کننده در ایران، عدم امکان دسترسی به سوابق دقیق بزهکاران سابقه‌دار محبوس در زندان‌ها (سابقه‌ای بیش از یک پرونده‌ی ساده‌ی کیفری که همراه با جزئیات حیات مجرمانه

بزهکار از اولین رفتار مجرمانه و محکومیت او تا آخرین محکومیت باشد)، عدم وجود پرونده‌های شخصیت حاوی اطلاعات خانوادگی و اجتماعی دقیق و قابل اطمینان در مورد این بزهکاران، محدودیت در ورود به زندان‌ها برای پژوهشگر در بندهای مربوط به زندانیان مرد و محدودیت‌های موجود در مصاحبه‌های رو در رو با بزهکاران مرد سابقه‌دار با لحاظ زن بودن پژوهشگر از موانع پیش روی این مطالعه‌ی آماری بود که پژوهشگر را ناچار نمود تا به جمع‌آوری اطلاعاتی مبنی بر پاسخ‌هایی که زندانیان مورد مطالعه در پرسشنامه‌ها ذکر می‌کردند، بسنده نماید. این مطالعه به دلیل برخی از محدودیت‌ها و موانع تحقیق، با کاستی‌هایی نیز مواجه است از جمله: پیگیرانه نبودن تحقیق میدانی، کلیه‌ی تحقیقات میدانی مربوط به تکرار جرم و بررسی‌های جرم‌شناختی پایدار شدن بزهکاری در قالب تحقیقات پیگیرانه و یا تکمیلی انجام می‌شوند که در طی آنها بزهکار حداقل به مدت ۱ تا ۲ سال مورد پیگیری پژوهشگر قرار می‌گیرد تا احراز گردد که از تاریخ پایان آخرین محکومیت کیفری تا طی یک دوره ۱ تا ۲ ساله؛ آیا او بازگشت به رفتار مجرمانه را خواهد داشت یا خیر و سپس چرایی و چگونگی این بازگشت یا عدم بازگشت تحلیل و ارزیابی می‌شود. فرآیندی که در انجام این پژوهش که در قالب یک رساله‌ی دانشجویی در مقطع دکتری صورت می‌گرفت، ناممکن بود. زیرا محدودیت زمانی ارائه‌ی یک رساله که در نظام آموزشی جاری حداکثر دو سال است، به پژوهشگر اجازه‌ی چنین پیگیری‌های طولانی مدت و سپس تحلیل‌ها و ارزیابی‌ها و انعکاس چالش‌ها و نتایج را در پروژه‌ی تحقیقی نخواهد داد. مضاف بر اینکه حتی اگر به فرض محال چنین امکانی از لحاظ زمانی فراهم باشد، انجام این نوع تحقیق مستلزم همکاری نهادهای عدالت کیفری و نهادهای اجتماعی ناظر بر وضعیت بزهکاران پس از خروج از برنامه‌های نظام عدالت کیفری است که بی‌تردید در شرایط و بستر تحقیقی کنونی جامعه‌ی ایرانی، ناممکن است.

کاستی دیگر این پژوهش فراتحلیل نبودن آن می‌باشد. تحقیقات جرم‌شناختی زمانی مفید و کاربردی خواهند بود که بتوان چند تحقیق آماری - تحلیلی مربوط به موضوع را که در جوامع آماری مختلف ولی با وجوه اشتراک معینی صورت گرفته‌اند، با یکدیگر مقایسه کرده و به نتیجه‌ی قابل ارائه‌ای منتهی نمود. این در حالی است که به دلیل فقدان

سابقه‌ی مطالعه‌ی آماری - تحلیلی مربوط به بررسی جرم‌شناسانه‌ی پایداری در بزهکاری در مورد بزهکاران تکرار کننده و سابقه‌دار محکوم به مجازات سالب آزادی در تهران، به شیوه‌ی انجام شده در این پژوهش، امکان چنین مقایسه‌ای نیز فراهم نشد.

از این‌رو پژوهشگر با پذیرش تمام کاستی‌ها و نواقص این مجموعه که برخی ناشی از موانع و محدودیت‌های فوق و برخی بی‌تردید مربوط به ناتوانی علمی نویسنده می‌باشند، اذعان دارد که هرچند تمام تلاش و دقت جهت دستیابی به یک نتیجه‌ی صحیح و دقیق صورت گرفته است، اما این نتایج از مظان کاستی‌ها و خلاءها دور نبوده و عدم صحت قطعی یافته‌ها در آن واقعیتی است انکار ناپذیر که مطالعات آتی و مقایسه‌های تحلیلی آینده می‌تواند به ارزیابی دقیق این امر نائل شود. با این‌حال نویسنده خرسند است از اینکه علی‌رغم تمام موانع موجود، جسارت انجام یک تحقیق میدانی را در موضوعی که تا پیش از این سابقه‌ای مشابه بر آن وجود نداشته، به خرج داده و امید است که از این طریق مسیر مطالعاتی از این دست که حاوی نتایج کاربردی برای نظام عدالت کیفری می‌باشند، را فراهم کرده و فتح بابی در جریان تحلیل‌های آماری در موضوع مورد بررسی، صورت داده باشد.

این نوشتار از سه بخش تشکیل شده است؛ بخش نخست تحت عنوان «شناخت پدیده پایداری در بزهکاری و مقابله با آن در نظام عدالت کیفری» طی سه فصل به ترتیب؛ به شناخت مفهومی و تبیین گسترده‌ی پدیده پایداری در بزهکاری، مطالعه‌ی روند تحولات تاریخی واکنش نظام عدالت کیفری در برابر پدیده پایداری در بزهکار و چالش نظام‌های عدالت کیفری ایران و ایالات متحده با موضوع مورد بحث می‌پردازد. بخش دوم، تحت عنوان «پدیده پایداری در بزهکاری در آیین ره یافت‌های جرم‌شناختی»، موضوع مورد بحث را در طی سه فصل در قالب ره یافت‌های فرآیندی، ساختاری و ره یافت‌های نوین جرم‌شناسی که عمدتاً مبتنی بر ره یافت‌های ترکیبی می‌باشند، بررسی کرده و درصدد است تا چشم‌انداز کلیه‌ی ره یافت‌های جرم‌شناسی را که در سطوح فردی و اجتماعی به تحلیل سبب شناختی پایدار شدن بزهکاری در بزهکاران می‌پردازند، مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

بخش سوم، تحت عنوان «پدیده پایداری در بزهکاری در بوته عمل و تجربه» در طی دو فصل به ترتیب به ارائه‌ی یافته‌ها و نتایج مطالعات جرم‌شناختی مربوط به پدیده پایداری در بزهکاری در جوامع آماری ایالات متحده آمریکا و ایران می‌پردازد و سر آخر در نتیجه‌گیری نیز تلاش خواهد شد تا در مقام اثبات یا رد فرضیه‌های تحقیق، یافته‌های مربوطه به چالش گذارده شده و در نهایت به نتیجه‌ای کاربردی و علمی منتهی گردند.